

การลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขต
พื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้*

REDUCING THE DROPOUT RATE OF VOCATIONAL EDUCATION
STUDENTS IN THE SPECIAL AREA OF SOUTHERN BORDER
PROVINCES

ปัญญา ชูช่วย¹, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ², อภินันท์ สิริรัตนจิตต์³ และ จิรวัดน์ นนทิการ⁴

Punja Chuchuy¹, Narongsak Robkob², Aphinant Siriratanajit³ and Jirawat Nontikarn⁴

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

¹Suratthani Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

³มหาวิทยาลัยทักษิณ

³Thaksin University, Thailand

⁴มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁴Hat Yai University, Thailand

Corresponding Author's Email: punja.chu@sru.ac.th

วันที่รับบทความ : 31 พฤษภาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 22 มิถุนายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 24 มิถุนายน 2568

Received 31 May 2025; Revised 22 June 2025; Accepted 24 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการออกกลางคันของนักศึกษา 2. เพื่อหาแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา 3. เพื่อหารูปแบบการป้องกันการออกกลางคัน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากรสถาบันอาชีวศึกษา นักศึกษาที่

Citation:

* ปัญญา ชูช่วย, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ, อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ และ จิรวัดน์ นนทิการ. (2568). การลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 109-122.

Punja Chuchuy, Narongsak Robkob, Aphinant Siriratanajit and Jirawat Nontikarn. (2025). Reducing The Dropout Rate Of Vocational Education Students In The Special Area Of Southern Border Provinces.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 109-122.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

ลาออกกลางคัน และผู้ปกครอง จำนวน 180 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ .67-1.00 มีค่าความเหมาะสมตั้งแต่ 4.25-4.50 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยการออกกลางคัน ประกอบด้วย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐาน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดวินัยและความรับผิดชอบ การเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ

1.2 ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามผู้เรียน ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง

1.3 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียน ได้แก่

2.1 การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ ติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2.2 การประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง

2.3 กำหนดมาตรการช่วยเหลือเร่งด่วน

2.4 การสนับสนุนด้านอาชีพแก่นักศึกษา

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มตามลักษณะของความเสี่ยง การใช้มาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่ม การใช้ระบบเทคโนโลยีในการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหานักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคัน

คำสำคัญ: การลดอัตรา, ออกกลางคัน, สถาบันอาชีวศึกษา

Abstract

This study aimed to 1. analyze the factors contributing to student dropout, 2. identify effective methods for preventing dropout, and 3. develop a model for dropout prevention. Conducted by purposive sampling, this qualitative research involved 180 participants, including administrators, teachers, vocational education personnel, former students who had dropped out, and parents. Data was collected

through structured interviews with consistency values ranging from 0.67 to 1.00 and appropriateness ratings between 4.25 and 4.50 and was analyzed by content analysis. The research revealed the following findings.

1. Dropout factors consisted of 1.1 the personal factors, including insufficient foundational academic skills, illiteracy, low levels of discipline and responsibility, and enrollment in inappropriate academic programs; 1.2 educational institution factors, including the absence of an effective student support system, inadequate care and follow-up, and poor coordination between educational institutions and families; and 1.3 family factors, including economic hardship, parental separation, and limited parental emphasis on education.

2. Guidelines for dropout prevention included 2.1 establishing collaborative support networks for student care and systematic monitoring, 2.2 conducting comprehensive assessments of risk factors, 2.3 implementing urgent intervention measures, and 2.4 offering career guidance and support.

3. The dropout prevention model included screening students based on risk characteristics, implementing targeted interventions for each group, employing technology to monitor and share risk data, and engaging community networks to provide comprehensive support for students at risk of dropping out.

Keywords: Reducing the rate, dropout, Vocational education institutions

บทนำ

การจัดการศึกษาอาชีวศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตกำลังคนด้านอาชีวศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีสถาบันอาชีวศึกษาเป็นองค์กรหลักในการผลิตกำลังคนด้านวิชาชีพที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพตามความต้องการกำลังคนของพื้นที่ได้ แต่ปัจจุบันการพัฒนากำลังคนสายอาชีวศึกษาประสบปัญหาผู้เรียนสายอาชีพมีจำนวนน้อยลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) เนื่องจากนโยบายภาครัฐเน้นการส่งเสริมการศึกษาในสายสามัญเพื่อเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ทำให้ผู้เรียนมีค่านิยมในการเรียนในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น ประกอบกับภาพลักษณ์การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาทของผู้เรียนอาชีวศึกษา ส่งผลต่อทัศนคติของผู้ปกครองและสังคม ทำให้ผู้เรียนอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้

การออกกลางคันนับเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของประเทศไทยที่ต้องดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังและเร่งด่วน ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันทำให้เกิดความสูญเสียทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556) รายงานผลการสำรวจการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษา พบว่านักเรียนที่เข้าเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพปี 1 ในปีการศึกษา 2554 เมื่อถึงชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษา 2556) ออกกลางคันรวม 76,441 คน ปีการศึกษา 2557 ออกกลางคันรวม 75,608 คน และปีการศึกษา 2558 ออกกลางคันรวม 61,898 คน จากสถิติข้อมูลการลาออกกลางคัน พบว่า ผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี 1 ออกกลางคันมากกว่าประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี 2 และอัตราออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนสูงมากกว่าของภาครัฐ ด้วยเหตุผลปัจจัยหลายประการ เช่น การอาชีวศึกษาเป็นสิ่งที่ไม่ชอบ พ่อไม่มีเงินส่งเสีย ไม่สามารถกู้ยืมเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาได้จึงขอลาออกกลางคัน (มติชนออนไลน์, 2559) ซึ่งปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นความสูญเสียทางการศึกษา เนื่องจากไม่สามารถผลิตนักศึกษาได้ตามเป้าหมาย เป็นการสูญเสียทรัพยากรที่มีคุณค่าส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจของประเทศ สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไปอย่างไม่ได้ประโยชน์ที่คุ้มค่า (เอกบุตร อยู่สุข, 2550 ; บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ธรรมวรรณ, 2554)

การออกกลางคันของผู้เรียนจำนวนมากในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ มีปัญหาด้านเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ รวมถึงผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบ (นุรชีตา เพอแผลและคณะ, 2558) และการศึกษาของประสิทธิ์ อังกินันท์และรัชนิพร สุขเกษม (2556) และอุทัย ลือสกุล (2553) จากการศึกษาการออกกลางคันของนักศึกษาอาชีวศึกษาในพื้นที่อื่นของประเทศ พบว่า มีปัญหามาจากสถานศึกษา สภาพแวดล้อม ครอบครัว ครูผู้สอน ผู้เรียน

จากสาเหตุและข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นของแก้ไขปัญหาเนื่องจากยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงสนใจศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของเยาวชนสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ได้นำข้อมูลเชิงลึกจากการวิจัยที่ได้จากนักศึกษาที่ลาออกจริง และนำข้อมูลที่ได้ไปเสนอแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่เพื่อลดจำนวนการออกกลางคันของผู้เรียนในสถาบันอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยในการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อหาแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้
3. เพื่อหารูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการออกกลางคัน

การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักศึกษาต้องออกจากระบบโรงเรียนก่อนสำเร็จการศึกษาตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด เช่น ผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด การไม่ลงทะเบียนเรียน การขาดเรียนเกินกว่าเกณฑ์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นเพราะสาเหตุใดจะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ไม่นับรวมการย้ายสถานศึกษาอันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นฐานตามบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553; เอกบุตร อยู่สุข, 2550)

2. สาเหตุของการออกกลางคัน

สาเหตุที่สำคัญอันทำให้นักศึกษาออกกลางคันมีปัจจัยต่างๆ (เอกบุตร อยู่สุข, 2550: 34-35; ประสิทธิ์ อังกนันทน์และรัชนิพร สุขเกษม, 2556; ตรีภูมิ เพชรศักดิ์ศิริและสุวิมล ร่องวานิช, 2554) มีดังนี้

1) ด้านครอบครัว ได้แก่ รายได้ของพ่อแม่/ผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของพ่อ อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ปัญหาความยากจน ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวบิดามารดาแยกกันอยู่หรือบิดามารดาทะเลาะกัน บิดามารดาขาดความเอาใจใส่นักศึกษา ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา สนับสนุนให้นักศึกษาขาดเรียน ไปเที่ยวหรือไปมั่วสุมการพนัน บิดา-มารดามีอาชีพเร่ร่อน

2) ด้านครู/โรงเรียน เช่น ครูไม่ได้ไปเยี่ยมบ้านนักเรียน ครูไม่รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษา ปัญหาความไม่เข้มแข็งของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ครูไม่ตั้งใจสอนและไม่มีการพัฒนาตน ครูขาดความรู้และทักษะการสอน ครูจัดการเรียนการสอนเร็วเกินไป วิธีการสอนไม่น่าสนใจ ครูขาดความรู้และทักษะการสอน ไม่สนใจนักศึกษาเป็นรายบุคคล การเข้มงวดในเรื่องการมอบหมายงาน ขาดการให้คำปรึกษาแนะนำและการดูแลผู้เรียน

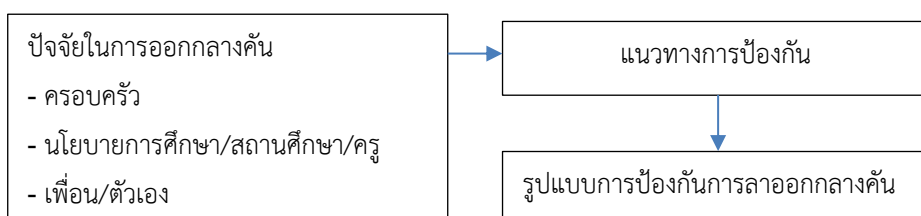
3) ด้านนักเรียน ประกอบด้วย ขาดความรับผิดชอบต่องานและการควบคุมตนเอง ไม่ได้ ขาดเรียนบ่อยจนเป็นนิสัย มองไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา การลักขโมย ปัญหา ยาเสพติด การรายงานผลรายชื่อนักเรียนกับตัวคนไม่สอดคล้องกัน

4) ด้านเพื่อน ได้แก่ เพื่อนเสเพล เพื่อนเกเร ชักชวนไปหมกมุ่นกับอบายมุขต่างๆ ติด ยาเสพติด เล่นการพนัน ไม่มีเวลาเรียน ทะเลาะกันยกพวกตีกัน

3. แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน

แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง (ธัญญพิชชา ท้วมทับ หยกแก้ว กมลวรรณ และสุกัญญา รุจิเมธธาส, 2563; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553) มีดังนี้ 1. สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้น การติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา 2) สถานศึกษาควรมีมาตรการที่ จริงจังและชัดเจนกับการแก้กิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาไม่กล้าติด กิจกรรมอื่น เพื่อให้ผู้เรียน ตระหนักถึงผลที่จะได้รับ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการ จัดระบบการเก็บข้อมูล และ ติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนที่เป็นปัจจุบัน 2. ด้านครอบครัว ประเด็นหัวข้อ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ และต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ และความไม่พร้อมด้าน ฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาด ผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน มีดังนี้ 1) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการหารายได้พิเศษ หลังเลิกเรียน และระหว่างเรียน จากการฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียน หรือจัดทำกิจกรรมการหา รายได้ระหว่างเรียนภายใต้การนิเทศ 2) สถานศึกษา งานแนะแนว และครูที่ปรึกษาต้องร่วมมือ กันเพื่อหาพิจารณาหาทุนการศึกษา ให้กับนักศึกษา หรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับ นักศึกษา 3. ด้านสถานศึกษา ประเด็นหัวข้อ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย เคร่งครัด เกินไปปฏิบัติได้ยาก มีดังนี้ 1) สถานศึกษา ฝ่ายปกครองควรสร้างความเข้าใจ ระหว่างผู้เรียน กับผู้ปกครอง ชุมชน ให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญและแนว ปฏิบัติร่วมกัน เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย และสร้างทัศนคติ การยอมรับ กฎระเบียบของสังคม 2) กฎระเบียบบางข้อควรเกิดจากการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายหรือให้นักเรียนมี ส่วนร่วมในการ กำหนดกฎระเบียบข้อบังคับและแนวปฏิบัติที่สามารถยอมรับได้จากทุก ๆ ฝ่าย 4. ด้านครูที่ ปรึกษา/ครูผู้สอน ประเด็นหัวข้อ การติดตาม ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา การออกเยี่ยมบ้าน และ ดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษามีน้อยไป มีดังนี้ 1) ติดตามผู้เรียนและติดต่อผู้ปกครอง โดยใช้ เทคโนโลยี เช่น ใช้ line, facebook เป็นต้น 2) ให้คำปรึกษานักเรียนได้ทุกเรื่องและใช้เหตุผล ในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว 3) ประสานงาน กับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้านฯ 1 ครั้งต่อภาค เรียน 5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นหัวข้อ แหล่งมั่วสุมหรือแหล่งอบายมุข อยู่ใกล้ สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและการกระทำผิด สรุปได้ว่า 1) กำหนดนโยบาย การ ตรวจ แหล่งมั่วสุม และประสานงานกับเจ้าหน้าที่และจัดทำข้อมูลแหล่งอบายมุขใกล้

สถานศึกษา 2) มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุขและการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่างจริงจัง 6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ประเด็นหัวข้อ สาขาวิชามีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะช่างอุตสาหกรรม และสื่อการเรียนที่ใช้ในการ จัดการเรียน การสอนไม่เพียงพอ มีดังนี้ 1) ส่งเสริมการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้าง นวัตกรรมหรือสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน 2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอความช่วยเหลือในด้าน ทรัพยากรต่าง ๆ จากสถานประกอบการหรือจัดระดมทุนหาทรัพยากร เครื่องจักรจาก หน่วยงานหรือขอความร่วมมือจากศิษย์เก่า เป็นต้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ผู้บริหารและครูของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสบไย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ จำนวน 13 แห่ง จำนวน 1,037 คน

2. นักศึกษาและผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสบไย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) ดังนี้

2.1 นักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่พัฒนาเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสบไย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) จำนวน 1,958 คน

2.2 ผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้) จำนวน 1,958 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัย จำนวน 180 คน จำแนกตามกลุ่มดังนี้

1. ผู้บริหารและครูของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) จำนวน 13 แห่ง จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูฝ่ายปกครอง

2. นักศึกษาลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดสงขลา (อำเภอนาทวี อำเภอสบ้าย้อย อำเภอเทพา และอำเภอจะนะ) จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นนักศึกษาที่ลาออกกลางคันและกลุ่มนักศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงสูงในการลาออกกลางคัน

3. ผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันของสถาบันอาชีวศึกษาภาครัฐและเอกชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้) จำนวน 60 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นกลุ่มผู้ปกครองของนักศึกษาที่ลาออกกลางคันและนักศึกษาที่มีภาวะเสี่ยงสูงในการลาออกกลางคัน

เครื่องมือการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาเขตพื้นที่พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับสภาพปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 9 ข้อ มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ .67-1.00 มีค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.25-4.50

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาปัจจัยและวิเคราะห์ปัจจัยการออกกลางคันในสถาบันอาชีวศึกษาของเยาวชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญการออกกลางคันในสถาบันอาชีวศึกษาของเยาวชนในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ มีดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการเรียน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดวินัยและความรับผิดชอบ การเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ ผลการเรียนไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่สถาบันการศึกษากำหนดไว้ ไม่ชอบและไม่ถนัดในสิ่งที่เรียน ไม่กล้าบอกปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเองให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและอาจารย์ที่ปรึกษารับรู้

ความรู้พื้นฐานทักษะการอ่าน การพูด การเขียน ภาษาไทยของนักเรียนในพื้นที่ไม่ดี นักเรียนขาดความรับผิดชอบและไม่มาเรียน ปัญหายาเสพติด สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วยหรือเกิดอุบัติเหตุ ปัญหาการตั้งครุฑระหว่างเรียน การแต่งงานมีครอบครัวระหว่างเรียน การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในอาชีวศึกษา การประพฤติปฏิบัติที่ผิดระเบียบวินัยของสถานศึกษา ชี้แจง ไม่อยากไปเรียน

1.2 ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามข้อมูลของผู้เรียน ขาดการแก้ปัญหาระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง ขาดบริการและสวัสดิการต่างๆ ของสถานศึกษา นโยบายการศึกษา

1.3 ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน ไม่ค่อยมีเวลาเรียนเพราะช่วยเหลืองานของครอบครัว ต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัว ไม่มีเงินในการมาเรียนในระดับอาชีวศึกษา

1.4 ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน หลักสูตรที่เข้าไปเรียนไม่สอดคล้องกับความต้องการที่จะเรียน มีข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับหลักสูตรน้อยเกินไป ไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีครูรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ไม่กล้าปรึกษาปัญหาการเรียนกับครูผู้สอน ครูให้ไม่ได้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งที่นักศึกษาจะเข้าไปขอความช่วยเหลือ ครูขาดการให้คำปรึกษาและให้ความเห็นในการขอผ่อนผันชำระเงินค่าลงทะเบียนรายวิชาของนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ครูผู้สอนบางคนไม่ติดตามและหาแนวทางในการป้องกันและดูแลนักศึกษาที่ขาดเรียน

1.5 ปัจจัยด้านสังคม เช่น การทะเลาะวิวาทกันระหว่างกลุ่มนักศึกษา เพื่อนสนิทลาออก

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ 1) รัฐบาลและสถาบันอาชีวศึกษาควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนให้มากขึ้น 2) สถาบันอาชีวศึกษาควรมีระบบการดูแลนักศึกษาที่ดีทั้งในเรื่องการเรียน การสร้างรายได้ การติดตามผู้เรียนที่มีปัญหา ควรมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในการดูแลนักศึกษา เช่น การสร้างอาชีพระหว่างเรียน สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์อาชีพและสายงานที่สถานประกอบการต้องการและการส่งผู้เรียนที่มีความสามารถไปทำงานกับสถานประกอบการต่างๆ ที่ตรงกับความสามารถของผู้เรียนสถานศึกษาควรมีการจำลองรูปแบบการประกอบอาชีพที่เป็นการปฏิบัติงานจริงและสร้างรายได้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียนเพื่อการสร้างรายได้ของผู้เรียนผู้เรียนในสถาบันอาชีวศึกษา รวมถึงการส่งเสริม

กิจกรรม/ที่เป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียน 3) สถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการจัดการศึกษาที่เน้นการใช้ภาษาไทยให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้ภาษาไทยทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนที่มีประสิทธิภาพสามารถเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ การจัดกิจกรรมที่เน้นการใช้ทักษะการใช้ภาษาไทยแทนภาษาถิ่นในพื้นที่จังหวัดชาแดนภาคใต้ 4) ชุมชน ผู้นำชุมชนควรสร้างเครือข่ายในการดูแลนักศึกษาที่มีปัญหาร่วมกับโรงเรียนและผู้ปกครอง 5) ผู้ปกครองควรให้ความสนใจในการดูแลบุตรหลานและมีการสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาในการแก้ปัญหาของเยาวชน และควรให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรหลานและการติดตามผลการเรียน และความประพฤติของผู้เรียนกับครูของสถานศึกษา 6) ควรมีการสร้างความร่วมมือในการสร้างอาชีพระหว่างเรียนให้แก่กลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา เริ่มจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มจำแนกตามลักษณะของความเสี่ยง การกำหนดมาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมอาชีพกลุ่มที่มีปัญหาการเงิน การส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษากลุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยมีระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหา รวมถึงการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามา มีบทบาท มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหานักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคันร่วมกัน

อภิปรายผล

การศึกษาการลดอัตราการลาออกกลางคันของนักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนใต้ สรุปและอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ปัจจัยในการออกกลางคันของนักศึกษาประกอบด้วย 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐานในการเรียน การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ การขาดวินัยและความรับผิดชอบ การเรียนสาขาที่ไม่ตรงกับความต้องการ 2) ปัจจัยด้านสถานศึกษา ได้แก่ ขาดระบบการดูแลที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลช่วยเหลือและติดตามข้อมูลของผู้เรียน ขาดการแก้ปัญหาระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง 3) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่แยกทางกัน พ่อแม่ไม่ให้ความสำคัญกับการเรียน ทั้งนี้ปัจจัยเหล่านี้นับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการออกกลางคันของผู้เรียนของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากการจัดการศึกษาในพื้นที่เน้นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะของโรงเรียนสอนศาสนา ผู้ปกครองไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการใช้ภาษากลางเป็นภาษาในการสื่อสาร ทำให้เด็กอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และขาดทักษะการสื่อสาร ด้านสถานศึกษาขาดระบบการดูแล การปรับพื้นฐาน การช่วยเหลือ

ผู้เรียนอย่างจริงจัง นโยบายการศึกษาไม่สอดรับการจัดการเรียนการสอนและความต้องการของตลาดแรงงาน อีกทั้งกรอบขาดความเอาใจใส่เนื่องจากพ่อแม่ต้องประกอบอาชีพสอดคล้องกับเอกบุตร อยู่สุข (2550: 34-35) สาเหตุสำคัญอันทำให้นักศึกษาออกกลางคันจากสถาบันการศึกษา ได้แก่ ความรับผิดชอบตนเอง ปัญหาสุขภาพร่างกายของนักศึกษาร่างกายของเขาไม่สมบูรณ์ ความบกพร่องทางร่างกาย ความสัมพันธ์ด้านครอบครัว ความผูกพันภายในครอบครัวที่ดีจะเป็นพื้นฐานขั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคมโดยสมาชิกภายในครอบครัวที่มีความรักความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือห่วงใยต่อกัน จึงก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัวและเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิก สอดคล้องกับประสิทธิ์ อังกินันท์ และรัชนิพร สุขเกษม (2556) ปัญหาทางครอบครัวส่งผลกระทบต่ออาการออกกลางคันของนักศึกษาเกิดมาจากปัญหาความยากจน ปัญหาบ้านแตก บิดามารดาขาดความเอาใจใส่ บิดา-มารดาไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา บิดา-มารดามีอาชีพเร่ร่อน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของครูและครูที่ปรึกษาในการให้การดูแลนักศึกษาสอดคล้องกับ จักรเศ อธิฐรัตน์ และอำพร ผาตโพน (2552) สภาพปัญหาและสาเหตุที่เยาวชนไม่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับเกิดจากการดูแลนักเรียนของทางโรงเรียน โรงเรียนไม่สามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาของเยาวชน เยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการศึกษามองว่าการสำเร็จหรือไม่ั้นไม่ต่างกันทำให้ขาดแรงจูงใจในการศึกษา รวมถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

2. แนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียน ได้แก่ การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือ ติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง การประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง กำหนดมาตรการช่วยเหลือนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอย่างเร่งด่วน การสนับสนุนด้านอาชีพหรือทุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่มีปัญหาการเงิน ทั้งนี้เนื่องจากการสร้างภาคีเครือข่ายการดูแลผู้เรียนอย่างเป็นระบบทุกภาคส่วนจะช่วยกันส่งเสริมให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับธัญญ์พิชชา ท้วมทับ หยกแก้ว กมลวรรณ และสุกัญญา รุจิเมธธาส (2563) แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยงสถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา มีมาตรการที่จริงจังและชัดเจนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมการ จัดระบบการเก็บข้อมูล และติดตามการเข้าร่วมกิจกรรมและการเรียนที่เป็นปัจจุบัน ร่วมกับครอบครัว ช่วยเหลือเรื่องราวได้ การฝึกทักษะวิชาชีพที่เรียนกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย สถานศึกษาสร้างความเข้าใจระหว่างผู้เรียนกับผู้ปกครอง ให้มีความตระหนักและเน้นให้เห็นถึงความสำคัญร่วมกัน และสร้างทัศนคติการยอมรับ กฎระเบียบของสังคม ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ควรติดตาม ให้คำแนะนำ คำปรึกษา

การออกเยี่ยมบ้าน และดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษา การใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ line, facebook เป็นต้น ประสานงานกับผู้ปกครองและเยี่ยมบ้าน มีมาตรการควบคุมแหล่งอบายมุข และการหนีออกนอกสถานศึกษาอย่าง ส่งเสริมการสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดสร้าง นวัตกรรม หรือสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ ด้านทรัพยากรต่าง ๆ

3. รูปแบบการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษา เริ่มจากการคัดกรองนักศึกษาเป็นกลุ่มจำแนกตามลักษณะของความเสี่ยง การกำหนดมาตรการป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาแต่ละกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การส่งเสริมอาชีพกลุ่มที่มีปัญหาการเงิน การส่งเสริมสมรรถนะด้านภาษากลุ่มที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ โดยมีระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาแต่ละคนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหาาร่วมกัน รวมถึงการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ และการแก้ปัญหาที่นักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคันร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายและการทำงานผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การติดตามผลและการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์พล ทาแก้ว (2563) พบว่ารูปแบบการป้องกันปัญหาการออกกลางคันของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดม โดยนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหาร ครู นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษาโดยรวมรูปแบบการติดตามนักเรียน นักศึกษาเพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษามีความเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสถานศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว เป็นสาเหตุสำคัญต่อการออกกลางคันของนักศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางป้องกันการออกกลางคันของผู้เรียน โดยการสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดูแล ช่วยเหลือ ติดตามนักศึกษาอย่างเป็นระบบด้วยความต่อเนื่อง เพื่อประเมินภาวะความเสี่ยงอย่างจริงจัง ภาคีเครือข่ายควรกำหนดมาตรฐานรูปแบบการช่วยเหลือนักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอย่างเร่งด่วน ด้วยการนำระบบการติดตามและการรายงานข้อมูลความเสี่ยงของนักศึกษาด้วยเทคโนโลยี ภายใต้บทบาทการดำเนินงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายในการร่วมกันแก้ปัญหา การช่วยเหลือ นักศึกษาที่อยู่ในภาวะเสี่ยงออกกลางคัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้ และผู้บริหาร ครู บุคลากรสถาบันอาชีวศึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จักรเรศ อิฐรัตน์ และอำพร ผาตโพน. (2552). การพัฒนาศักยภาพเยาวชนและครอบครัวกลุ่มเสี่ยงเครือข่ายนาโพธิ์บ้านแมตอย่างมีส่วนร่วม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ตรีภูมิ เพชรศักดิ์ศิริ และสุวิมล ว่องวาณิช. (2554). ความเสี่ยงต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการ, 14(3), 14–27.
- ธัญญ์พิชชา ท้วมทับ หยกแก้ว กมลวรเดช และสุกัญญา รุจิเมธธาส. (2563). แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยงกรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์. วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์, 7(6), 60–76.
- นุรชีตา เพอแผละ และคณะ. (2558). สถานการณ์ด้านการศึกษาของเยาวชนในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา. ใน เอกสารรายงานการประชุม ชาติใหญ่ วิชาการครั้งที่ 6 (หน้า 1,196). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรณวรรณ. (2554). การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช.
- ประสิทธิ์ อังกินันท์ และรัชนิพร สุขเกษม. (2556). การศึกษาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคอุตรธานี. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พงษ์ศักดิ์พล ทาแก้ว. (2563). รูปแบบการติดตามนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเดชอุดมเพื่อป้องกันปัญหาการออกกลางคัน โดยนาระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ. วารสารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 2(3), 48–49.

มติชนออนไลน์. (2559). สถิติ 3 ปี ปวช.แห่ออกกลางคันกว่า 2.1 แสนคน เหตุไม่ชอบสิ่งที่เรียน และบางส่วนบอกกั กยศ. ไม่ได้. มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤษภาคม 2559 จาก <https://www.matichon.co.th/>

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). คู่มือปฏิบัติงานโครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2553–2561) (พิมพ์ครั้งที่ 2). บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อภิรเดช อินพุทใจ. (2549). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนอาชีวศึกษาจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขา สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกบุตร อยู่สุข. (2550). สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการชีพพุทธมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาการไฟฟ้า. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.